

Retaules barrocs desapareguts

(Avià, Tentellatge i Olius)

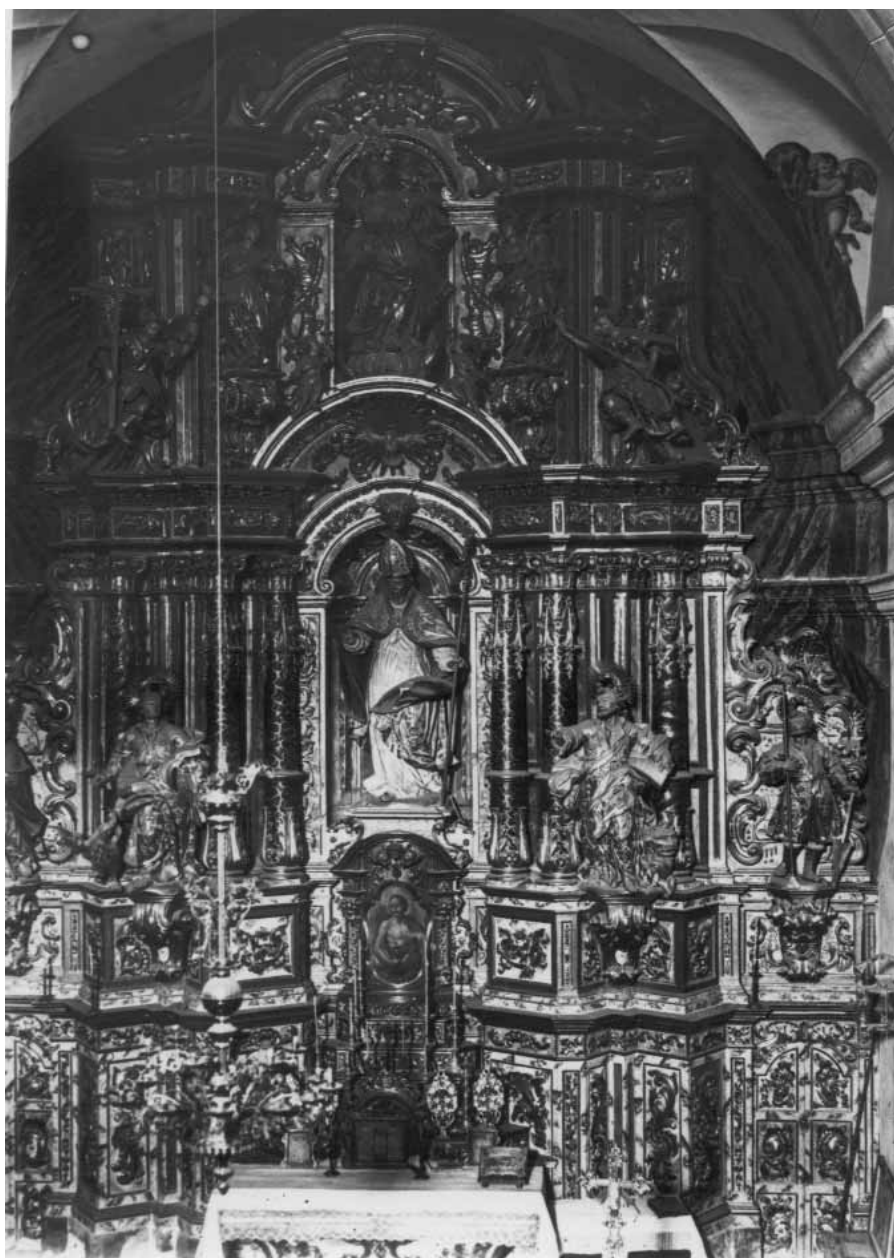

Fig. 2, Sant Martí de Tentellatge.

Quan els revolucionaris de l'any 1936 van fer objecte de llurs malvestats les esglésies catalanes, moltes en van rebre els efectes en els retaules que hi havia, en bona part barrocs, d'un estil molt poc apreciat aleshores i d'un volum que els feia impossible amagar, a diferència dels gòtics, molts dels quals es van poder salvar de la crema perquè van ser desmuntats i guardats per obra de l'acció decidida, però altament perillosa aleshores, de persones cultes o amb poder delegat de la Generalitat de Catalunya.

La troballa de fotografies inèdites, de retaules barrocs cremats, permetrà conservar-ne la memòria si es publiquen aquelles, ara que ja queden poques persones que els pogueren veure a les esglésies on estaven instal·lats.

De fotografies d'aquestes, n'han aparegut quatre: la de l'altar del Sant Crist, d'Avià; les dels retaules majors i del Roser, de Tentellatge; i el de l'Assumpció, d'Olius. Totes elles van ser fetes per Albert Bastardes, de Barcelona, entre els anys 1918 i 1925. El que no s'han trobat fins ara són dades documentals sobre els escultors i fusters retaulistes que els van fer: la destrucció dels arxius parroquials llurs n'és la causa i, tot i que els protocols notariais possiblement ens ho podrien revelar, la recerca, per ara, ha estat infructuosa.

Al retaule del Sant Crist, d'Avià (fig. 1), hi havia tres imatges de cosa d'un metre d'alçada, de Crist en creu, la seva Mare i Joan Evangelista, totes de talla, encara que la de Jesús tenia sobreposat un succintori de roba, amb brodats i serrrell. Al fons de la tríada hi havia, pintat, un paisatge que suggeria Jerusalem. Emmarcaven el conjunt dues pilastres decorades amb llargues tiges foliades i

Figura 1, retaule del Sant Crist d'Avià.
Figura 3, retaule del Roser de Tentellatge.
Figura 4, retaule de l'Assumpció d'Olius.

capçades amb sengles testes juvenívoles a manera de les de les cariàtides, que aguantaven un entaulament del qual, en la fotografia, només es veu la part de l'arquitrav. Als costats de les pilastres, per fora, polseres amb recargolats, ben barroques. I tot això sobre una base composta de dos sardinells sobreposats: a dalt, un de gallonat, i a sota, amb oves. Era una obra de cap a la segona meitat del segle XVII, d'autor, per ara, desconegut.

Dels de Tentellatge, el major era dedicat a sant Martí, el titular de l'església (fig. 2). Era una magna obra que ocupava tota l'amplada i alçada del fons de la nau. Bastardes, l'autor de la fotografia, va veure la data de 1780 en el sagrari, any que devia ser el de l'inici del treball, raonablement posterior a la de 1753, en què fou redactat el plec de condicions per a la construcció del nou temple, quan es volgué substituir l'anterior, el medieval (*). Per mides, s'assemblava al de la Mercè, de la catedral de Solsona. Constava d'una socalada força més alta que l'altar, sobre el qual hi havia el sagrari i, damunt ell, el manifestador per a les exposicions majors del Santíssim, armari que era tancat amb una porta giratòria que tenia pintada una imatge del Sagrat

Cor de Jesús. Als costats, a cada banda, un cos constructiu amb les mènsules o peanyes de les imatges corpòries del pis de sobre, el principal. Aquest era centrat per una gran fornícula amb l'estàtua de sant Martí, de pontifical, i als costats, a l'esquerra de l'espectador, Jaume i Joan Evangelista, i a la dreta, Marc i Isidre. D'aquestes estàtues, les dels dos evangelistes eren davant uns edicles de tipus clàssic, amb llurs entaulaments, columnes de capitells compostos, fusts guarnits amb garlandes a dalt i aponcellats a la part de baix, com se solia fer a la segona meitat del segle XVIII, a l'època del darrer Barroc. La pastera central, la de sant Martí, era arquejada per la part de dalt i proveïda d'un frontó semicircular que ultrapassava l'entaulament dels edicles dels costats i tenia un simbòlic colom al mig. Més amunt, al segon pis, una altra fornícula allotjava la imatge de la Mare de Déu, flanquejada per les personificacions de la Fe i l'Esperança. Les semblances d'aquest retaule amb el de la Mercè, de Solsona, són moltes, tot i que no ens permetin especular sobre si ambdós són del mateix escultor, el nom del qual o

dels quals, encara ens són desconeguts.

L'altre retaule de Tentellatge era el de la Mare de Déu del Roser (fig. 3), del qual la fotografia sols ens dona una visió parcial. Era més antic que el de sant Martí, perquè a la grada hi tenia pintada la data de 1725, que devia ser la del daurat i policromat, i no la de l'esculpit, que sembla anterior. L'obra era centrada per la imatge a tot volum de la titular, que aguantava el Jesuset a l'alçada de l'espatlla, en lloc de la del pit, com se solia representar, i era situada en una pastera rodejada de taulons o quadres amb baixos relleus: els de sota, ovals, amb el del naixement de Jesús, al mig, i els de més amunt, quadrats, amb l'Anunciació, la Visitació, l'Ascensió i la Pentacosta.

Finalment, el retaule d'Olius, dedicat a l'Assumpció de la Mare de Déu (fig. 4), que era situat en una de les capelles de l'esquerra del temple. L'ignorat escultor que el va obrar va donar gran preeminència a la imatge titular, de mides molt més grans que les altres escultures entre les quals estava situada: les de l'Anunciació, amb Gabriel a l'esquerra, i Maria, a la dreta, i àngels envoltant la

Verge cap al cel. Sobre la Mare de Déu, coronada, un dosser amb un medalló circular on hi havia pintada la data de 1723; damunt, un gran colom, símbol de l'Esperit Sant, i als costats, Jaume i Llúcia damunt unes gran peanyes de forma semblant a la lletra ema. Completaven el conjunt altres àngels als laterals de l'àtic i a les polseres de més avall. No deixa de sorprendre la duplicitat de Verges de costat, la dels Àngels i la de l'Anunciació.

Notes

(*) El document que hi fa referència, publicat per R. PLANES I ALBETS a "La nova edificació de l'església de Sant Martí de Tentellatge (1753)" (Arxiu Comarcal del Solsonès, 4. Solsona, 2000), no és, pròpiament, un contracte, sinó un plec de condicions per a la construcció del nou temple, oferta al millor postor (no s'hi parla del preu), per la qual cosa l'obra no es devia començar abans del 1754.

Xavier Sitjes i Molins

No accepti imitacions, gaudeixi de l'autèntic.

Entri a **RICOH** de la mà de **REMSA**

fotocopiadores • registradores • servei tècnic
material d'oficina • copisteria • informàtica • tpv

REMSA

El millor equip per a la seva empresa

Avda. Bases de manresa, 49 • 08240 Manresa
Tel. 93 874 37 05 - Fax. 93 873 68 39
e-mail: remssl@remsa.com • www.remssl.com

Distribuïdor oficial:

RICOH
Image Communication